

Căsătorie?

Da, dar fără să se consume vreodată

Într-un han, Lou l-a întâlnit pe orientalistul Friedrich Carl Andreas. Ea avea 26 de ani, el, 41. Erudiția lui îmbinată cu o intuiție vizionară a ființelor și a evenimentelor epocii sale a fascinat-o. El a amenințat-o că se va sinucide... dacă nu se căsătorește cu el. Era oare asta formula magică? Nu chiar. Ea a consimțit cu condiția să nu existe niciodată între ei o relație sexuală. Spre stupefacția tuturor, căsătoria a avut loc în noiembrie 1886. Perversitatea înțelegerii dintre ei n-ar fi fost completă fără acest detaliu: unirea lor a fost celebrată de primul ei amant, pastorul Gillot. Dar am greși dacă am crede că Andreas avea prea puțină importanță pentru Lou. Este de ajuns să citim *Viața mea* ca să înțelegem soliditatea morală a legăturilor dintre ei și iubirea profundă pe care tânăra o avea pentru un bărbat măcinat permanent de ambivalența lui. Andreas era un vultur. Un spirit superior chinuit de suferințele pricinuite de natura sa contradictorie. Dădea dovadă de rezervă, rețineră și de un aer blând și puțin tainic care te puneă pe gânduri. Alături, era cuprins de o violență interioară care îi modifica până și trăsăturile feței, ca și cum ar fi fost hăituit de el însuși. A fost pentru ea concomitent „tată iubitor, frate mai mare, agent literar, lector al manuscriselor, autor de prefete”⁵. Grație abilității sale de a lega relații, Lou a dobândit o reputație solidă în mediul literar. Eseurile ei au început în sfârșit să fie citite. Romanele ei au ieșit din clandestinitate. Lucrarea sa despre eroinele din piesele lui Ibsen a fost apreciată, dar, din păcate, nu atât pentru calitățile literare,

cât pentru că era prima monografie despre Ibsen scrisă de o femeie. Dar „hora” reîncepea.

Strălucirea pasiunii trupești

Lou avea 36 de ani când, în aprilie 1897, l-a cunoscut pe Rilke. El avea 22 de ani. Era pe atunci încă un tânăr poet puțin cunoscut. Așa cum Gillot o rebotezase Lou, ea l-a rebotezat pe René Rainer și l-a încurajat să renunțe în scriitura lui la unele ornamente sentimentaliste inutile. Fascinația s-a produs de la bun început: trei ani de pasiune intelectuală și, de data asta, foarte trupească. În Viena se răspândise zvonul că Lou era pe cât de frumoasă, pe atât de frigidă. Era poreclită „frumoasa cu sexul adormit”. Probabil că în brațele poetului avea să cunoască prima dată plăcerea. A apărut în mod voalat în multe dintre poemele lui. Îngerul din *Elegiile duineze* are chipul ei. Rilke a scris și un poem, „Eros”, care îi era destinat fără nicio îndoială; Lou i-a răspuns, după mai mulți ani, cu o culegere de eseuri având același titlu, exact lucrarea pe care am citit-o eu în adolescență.

Din păcate, angoasele lui Rilke, crizele de disperare care îl cuprindeau și îl făceau să se îndoiască de sensul tuturor lucrurilor au pus capăt în cele din urmă pasiunii lor. S-au despărțit, dar au rămas prieteni. Zeci de ani mai târziu, ea a scris în *Jurnalul* său, în aprilie 1934: „Am fost ani întregi femeia ta pentru că ai fost pentru mine prima realitate tangibilă, prima ființă omenească la care corpul și persoana erau indisociabile, evident ca viața. Aș fi putut să-ți spun cuvânt cu cuvânt ceea ce mi-ai spus când mi-ai mărturisit

iubirea ta: «Numai tu ești reală». Astfel am devenit soț și soție încă dinainte de a deveni prieteni, iar această prietenie nu a fost rodul unei alegeri, ci al unei nunți clandestine. Nu două jumătăți se căutau în noi, ci unitatea noastră surprinsă se recunoștea, tremurând, într-o unitate insondabilă. Astfel, eram frate și soră, dar ca într-un trecut îndepărtat, înainte ca incestul să devină sacrilegiu”.

Deși *Memoriile* ei au fost cenzurate, știm astăzi că multe alte spirite, și nu dintre cele mai modeste, s-au lăsat fermecate de ea: Friedrich Pineles (neurolog și endocrinolog vienez, care i-a făcut un copil pe care ea nu l-a păstrat), dramaturgul Frank Wedekind (ea i-a inspirat-o pe „Lulu”, după care Alban Berg a compus o operă celebră), scriitorul și dramaturgul Arthur Schnitzler, dar și marele său rival, Hugo von Hofmannsthal. L-am amintit deja pe psihanalistul Victor Tausk și îl voi adăuga acum pe ultimul ei partener și confident, Ernst Pfeiffer.

Nebunie amoroasă și tihnă conjugală

În 1910, comentând opoziția dintre nebunia amoroasă și tihna conjugală, ea a susținut că o femeie trebuie să le trăiască pe amândouă. „Știa că argumentele ei în favoarea unei căsătorii care să-i îngăduie fiecărui partener o libertate regeneratoare erau destul de extravagante, nu numai pentru că intrau în contradicție cu poruncile morale ale religiilor, ci și pentru că erau incompatibile cu instinctul puternic de posesie înrădăcinat în om”, scrie Élisabeth Roudinesco⁶. Un instinct legat de faptul că oamenii sunt „constrânși, în virtutea culturii lor, la o dominare de care

nu se pot simți decât vinovați”. Dar ea își va permite, cu o libertate totală și fără să-i pese de ce avea să se spună, să-și trăiască atașamentul necondiționat față de soțul ei, pasiunile erotice și camaraderiile intelectuale și amoroase cu aceeași intensitate și fără să renunțe la nimic.

Ființele care nu vor sub nicio formă să renunțe la dorințele lor le impun un cost foarte ridicat celor care își împart viața cu ele și le iubesc. „Există un lucru în privința căruia nu voi face compromisuri, și anume libertatea mea”, i-a zis un pacient celei care a devenit totuși soția lui câteva luni mai târziu, prevenind-o astfel că, în numele înclinației sale spre libertate, își va îngădui să trăiască alte aventuri, care nu vor pune totuși niciodată sub semnul întrebării profunzimea angajamentului său conjugal. Dacă o femeie ar fi spus asta, ne-ar șoca oare din aceleași motive? Ne-ar forța invidia sau respectul din aceleași motive? A iubi pe cineva înseamnă oare a-l iubi până la infidelitate inclusiv, adică până la a accepta să nu fii singurul sau singura în viața sa? Această acceptare se învecinează oare cu sacrificiul, cu abnegația? Înseamnă inteligență, noblețe sufletească, maturitate sau infantilism? De ce există femei care nu pot să trăiască fericite decât atunci când iubirea și dorința sunt împărțite între mai multe obiecte, uneori complementare, alteori complet diferite? A te împărți între mai mulți bărbați ar fi, în fond, un mod de a lua totul fără să te dăruiești niciunuia? Sau înseamnă să consideri că, împărțindu-te astfel, te poți dăruia mai amplu, mai deplin, având în vedere că o singură și unică persoană nu poate niciodată să ia tot ce ai de dăruit?

Cu Freud, iubirea sublimată

Sigmund Freud se gândise și el la toate aceste chestiuni. Dacă a fost cu siguranță, în felul lui, îndrăgostit de Lou, se pare că n-a riscat niciodată să i-o mărturisească într-un mod care ar fi putut să pună capăt relației lor. Freud alesese abstenența sexuală. Lou era de o aviditate pulsională nemăsurată. Asemenea tinerei nimfomane Joe din filmul *Nymphomaniac* al lui Lars von Trier și negativului ei, bătrânul Seligman, care nu s-a iubit niciodată nici cu bărbat, nici cu femeie, erau făcuți să se întâlnească. Ceea ce s-a și întâmplat, în 1911, la cel de-al Treilea Congres Internațional de Psihanaliză de la Weimar. Ea i-a explicat că dorea să se consacre studiului psihanalizei. El a primit-o foarte repede în primul cerc foarte masculin de pionieri ai psihanalizei. Și când ea nu venea la serile sale pentru că se ducea la cele organizate de Alfred Adler, Freud nu ezita să-i reproșeze: „V-am simțit lipsa ieri-seară la ședință și îmi pare bine să aflu că vizita dumneavoastră în tabăra contestării masculine nu are nicio legătură cu absența dumneavoastră. Am căpătat prostul obicei să iau întotdeauna ca destinatar al conferinței mele o anumită persoană din cercul meu de auditori și ieri m-am uitat întruna parcă fascinat la locul gol care vă fusese rezervat”⁷.

În acea perioadă, avusese loc ruptura cu primii „eretici” ai psihanalizei, Alfred Adler și Wilhelm Stekel, fideliu din perioada de început, care se îndepărtaseră și voiau să zboare cu propriile aripi. Despărțirea de Jung mocnea. Lou întruchipa speranța unei noi generații de elevi străluciți, de ambadori ai gândirii lui Freud într-o lume ce nu mai era

atât cea a medicinei și a științei, care respingeau deja energic psihanaliza și teoriile sale sexuale, cât cea a artelor și a culturii. Lou s-a mutat așadar la Viena, unde participa la seminarele lui Tausk și îl însoțea, la secția neurologică a spitalului din Viena, în vizitele de dimineață. Tausk avea cu 20 de ani mai puțin decât ea și le lăsa tuturor impresia unei foarte mari bucurii de a trăi, care masca atunci destul de bine o excitație maniacă susceptibilă în orice moment să se transforme în reversul ei: o melancolie profundă. Și ceea ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat...

Freud, care găsea în Lou o persoană cu o „înțelegere genială”, îi datorează mult din ceea ce a scris despre femei. La rândul ei, Lou a reținut din psihanaliză mai ales ce voia să rețină: ideea că există, înainte de încercările existenței, o armonie, un tot indivizibil, un universal în care evoluăm. În această privință, o simțim mult mai profund inspirată de Tausk și de teoria lui privind transferul inițial al libidoului nou-născutului asupra totalității mediului înconjurător decât de Freud, mai puțin amator de armonii cosmice originare. Astfel, pentru ea, ceea ce ținea de individualitate și de închiderea în limitele corpului nu era lucrul care conta cel mai mult. Importantă era depășirea experienței primei noastre separări ca să regăsim în noi elanul vital primar care ne constituie. Există desigur un fel de asemănare între aceste teme și cele pe care le găsim la Freud în *Introducere despre narcisism*. Mai ales că el scrisese primele pagini ale acestei lucrări probabil în vremurile de început ale întâlnirii lor. Totuși, cei doi erau departe de a fi întotdeauna de acord. Religia era pentru Freud o iluzie, în timp ce pentru Lou era un ideal care ținea de necesitate.